

Østerbro Havnekomité

24. januar 2021

Høringssvar til Miljøkonsekvensrapporten for etablering af Lynetteholm.

fra Østerbro Havnekomité

Østerbro havnekomité vil i høringssvaret komme ind på

- Stormflodssikring af København.
- Placering af Lynetten.
- Påvirkning af havbunden i og omkring Lynetteholm og i Øresund.
- Afledte konsekvenser.
- Problemer med hele projektet
- Konklusion: Projektet bør sættes på pause.

Den 8. november 2019 skrev Østerbro Havnekomité i forbindelse med høringen: "Ideer og forslag angående etablering af Lynetteholm" følgende :

"Regeringen og Københavns Kommune indgik den 5. oktober 2018 en principaftale om at anlægge en kunstig ø, Lynetteholmen, mellem Nordhavn og Amager.

Det har ikke været muligt at drøfte dette projekt i sin helhed. Der har desværre heller ikke været mulighed for en demokratisk debat om de ledsagekonsekvenser, det har.

Projektet vil sluge uhyre summer i anlægsudgifter og forholder sig ikke til de rammevilkår, at Danmark i 2030 skal have skåret sit CO₂-udslip ned med 70%."

Det skrev Østerbro Havnekomité i 2019.

Men der er ikke blevet lyttet til os.

Vi har derfor den 14. januar henvendt os til Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen med krav om en forlængelse af høringsfristen til VVM-redegørelsen for Lynetteholm. Henvendelsen er begrundet i den nuværende nedlukning af muligheden for at afholde møder o.l. på grund af Covid-19 smitten, sammenholdt med den særlige udformning, som den foreliggende

VVM-redegørelse har. Desværre fik vi, lokaludvalg i de berørte bydele og flere andre organisationer afslag på henvendelsen.

Som vi anførte dengang, er det vigtigt at drøfte projektet i sin helhed.

Efter vor opfattelse er det tvivlsomt om denne VVM redegørelse – på trods af sin sidemæssige omfangsrighed – opfylder kravene i EU's bestemmelser om VVM redegørelser. Vi vil derfor anmode Transportministeriet om at få bekræftet fra EU, om en sådan ufuldstændig VVM rapport opfylder EU-bestemmelsernes krav

Der har på grund af COVID-19 nedlukningen ikke kunnet afholdes borgermøder, herunder møder i de berørte organisationer og høringspartnere.

Transportministeren har henvist til, at der har været afholdt en række virtuelle orienteringsmøder med mange deltagere, og det udsendte materiale er set af mange. Dette viser efter vor mening, at der er stor interesse for sagen, men det er jo ikke at sidestille med borgerindflydelse, at der er mulighed for informationer.

For borgerne virker det også som tegn på, at man ikke ønsker borgerindflydelse, at udkast til forslaget til Anlægsloven (Forslag til Lov om anlæg af Lynetteholm) er udarbejdet og udsendt inden høringsfristen for VVM redegørelsen er udløbet

Der har været afholdt et offentligt informationmøde den 5. januar. Mødet var indkaldt af By&Havn, som er bygherre i projektet og var, så vidt vi ved, ikke indkaldt via pressen. By&Havn har desuden afholdt oplysningsmøder med udvalgte organisationer.

I en video på mødet udtalte Nanna Vestergaard fra Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen at projektet indeholder 4 dele

- Bidrag til klimasikring af København,
- Arealudvikling,
- Disponering af overskudsjord og
- Bidrag til finansiering af overordnet infrastruktur.

Man var kun blevet anmodet om at tage stilling til disponering af overskudsjord.

Men hun oplyste ikke, hvem, der har besluttet denne opdeling og afgrænsning, og nogen må have taget den beslutning. Derfor har vi den 15. januar 2021 henvendt os til Transportminister Benny Engelbrecht for at få oplyst, hvem der har taget den politiske beslutning om at opdele miljøvurderingen af projektet, Lynetteholm, selv om hele projektet er planlagt til behandling i Folketinget, som tre selvstændige projekter i løbet af de næste 3 år. Også spørgsmålet om den igangsatte – begrænsede – VVM-redegørelse opfylder EU direktivets krav er blevet rejst.

De afledte konsekvenser af jordpåfyldningen: klapning af sediment og ændring af 2 sejlrender er sendt i en ny efterfølgende høring, Temarapport for klapning og ændring af sejlrende ifm. Etablering af Lynetteholm, der slutter 17. Februar. I det medfølgende materiale fremgår, at i forbindelse med anlæg af Lynetteholms perimeter skal den bløde havbund skiftes ud med sand for at sikre, at dæmningerne etableres på et stabilt grundlag.

Der skal foretages uddybning af sejltrede for at skabe svajepads for skibe med anløb til Prøvestenen og der skal uddybes i Kronløbet mod Levantkaj.

Klapningsområdet er i Køge Bugt. Områdernes areal er usikkert og spredningen af forurenede stoffer følger spredningen af det finkornede sediment.

Stormflodssikring af København.

I april 2017 udarbejdede Københavns Kommune et Opdateret overslag for sikring af København mod stormflod.

Den umiddelbare anbefaling er, at der etableres landbaserede diger og mure de steder, hvor vandet først vil oversvømme land (fra lavpunkterne mod havet) samt etableres porte/dæmning ved Kalvebodbroen så hurtigt som muligt **Risikoen for stormflod er i første omgang størst fra syd.** Risikoen stiger siden meget kraftigt, hvis havvandstanden stiger som forudsagt.

Stormflodsplan for København (2017) anbefaler ud fra et samfundsøkonomisk synspunkt, at etableringen af sikringer mod stormfloder fra syd påbegyndes nu, hvorimod etableringen af **sikringer mod stormfloder fra nord kan vente nogle årtier** endnu. Derfor er størstedelen af de nye tiltag i denne plan relateret til oversvømmelsesrisici knyttet til stormfloder fra syd.

Det samme resultat når man frem til i Risikostyringsplan 2021 for Køge Bugt – København, som nu er ude i høring.

I bilag til stormflodsplanen ses et kort over foreslåede dæmninger og porte, høj kant og jorddiger. Der er indtegnet ret lange forløb af jorddiger.

Derved rejses et vigtigt spørgsmål: Er der jord nok til både Lynetteholm og de foreslåede jorddiger rundt om København og langs Køge bugt?

Lynetteholm skal i forslaget placeres på 10-12 m dybt vand og i følge By&Havn skal der bruges 80 mio. tons jord, som skal sendes med 350 lastbiler hver dag i mindst 30 år. Jordopfyldet skal komme fra byggeprojekter i Københavnsområdet og tabeller viser, at mængden kan svinge år fra år.

Jord og genanvendeligt byggeaffald er en ressource, som skal anvendes efter en samlet plan. Stormflodssikring af hele hovedstadsområdet skal tænkes ind i den plan.

En af de foreløbige målsætninger for stormflodsplanen er at Københavns Kommune i løbet af de kommende 3-4 år undersøger og fastlægger, hvordan Københavns Kommune på sigt skal højvandssikres mest hensigtsmæssigt med størst mulig værdi for kommunens borgere og erhverv i hverdagen.

Som klimasikring/stormflodssikring er en stor kunstig ø som Lynetteholm unødvendig.

Lynetten

Det kom frem i pressen i forsommeren, at København i årevis har udledt milliarder af liter urensset spildevand ud i Øresund. Ekspert udtaler, at det drejer sig om 35 milliarder liter spildevand i løbet af de sidste 5 år. Ifølge professor i marinbiologi Stig Markager, er

Renseanlægget Lynetten i København så elendigt, at det skader havmiljøet meget mere end man kunne forvente.

Regeringen og Københavns Kommune vil anlægge en ny ø og byudvikle Refshaleøen. I den forbindelse er en proces sat i gang, hvor bestyrelsen i det fælleskommunale BIOFOS drøfter, hvor Lynetten skal flyttes hen. At finde 350.000 m² til formålet bliver en udfordring. Lugtgenerne vil gøre det umuligt at opføre boliger tæt på.

Flytningen af Lynetten er blevet præsenteret som en mindre del af Holmene-projektet ud for Avedøre, men økonomisk set kan den blive en kæmpe post.

Det bør indgå i miljøvurderingerne, da der bliver brug for jordopfyld, og udledninger fra det nye Lynetten vil ændre på havbunden og havmiljøet i dele af Øresund.

Selvom processen med at flytte Lynetten er i gang, har VVM-redegørelsen om Lynetteholm rigtig mange overvejelser over flytning af udløb fra det nuværende Lynetten.

Påvirkning af havbunden i og omkring Lynetteholm og i Øresund.

Der vil ske store ændringer i havbunden, hvis projekt Lynetteholm gennemføres.

- Havbund med farligt indhold på et 275 ha stort område skal fjernes. Det vil medføre, at sedimenter vil spredes i et større område og f.eks lægge sig på det ålegræs ved Trekroner, som man mener at beskytte. Ålegræsset tåler ikke at blive dækket af sedimenter i perioder igennem måske mange år. Da det meste af perimeteren rundt om

Lynetteholm vil være skrå stensætninger vil arealet på havbunden været noget større end 275 ha.

- Det øvre sedimentlag er forurenede med en række tungmetaller og organiske stoffer, som vil spredes med sedimentet og i nogen grad også frigives til vandfasen. Ligeledes vil der frigives N (kvælstof) og P (fosfor) i forbindelse med gravearbejdet.
- Det fjernede materiale skal anbringes på 2 store områder i Køge Bugt. I en separat høring om "Temarapport for klappning og ændring af sejlrende ifm. Etablering af Lynetteholm" på side 36 står: "Den mest forurenede del af det opgravede havbundsmateriale bliver deponeret i det eksisterende havneslamsdepot på Refshaleøen. Den rene og lettere forurenede del af havbundsmaterialerne skal klappes på to klapppladser i Køge Bugt". Klappningen i Køge Bugt fremgår ikke af VVM-redegørelsen om Lynetteholm.
- Der vil også ske ændringer i havbunden ved uddybningen af sejlrenden ved Prøvestenen og Kroneløbet ved Levantkaj, som heller ikke fremgår af VVM-redegørelsen for Lynetteholm.
- De lavvandsområder, der er tæt på projekterne, udgør et netværk af sandbanker med frodig vækst af ålegræs og andre havgræsser samt sten- og grusområder med store alger, de "blå skove"
Disse "blå skove", er hjemsted for fisk, muslinger, slangestjerner og vandlopper. De blå skove optager lige så meget CO₂ fra luften, som et tilsvarende skovareal på land. De opsamler partikler og fastholder organisk stof på bunden, som de selv udnytter, og de producerer ilt, der frigives til vand og luft. De har også en dæmpende effekt på bølgepåvirkningen ind mod land. Det kystnære farvand og de lavvandede områder omkring København har derfor stor betydning både for kysten og for biodiversiteten i Øresunds økosystem
- Havbunden ved Kriegers Flak ud for Møn ser også ud til at blive berørt. Det er anført, at man forventer, at der skal hentes sand her. Det kræver dog en særlig tilladelse. I opbygning af Lynetteholm viser tegninger, at der også skal placeres sand i opbygning af digerne.
Kriegers Flak er et frodigt fiskeyngelområde.
- Det er tidligere nævnt, at der vil ske ændringer af Lynetten og dens udløb i Øresund. Hvis man som foreslået i VVM-rapporten vælger at flytte overløbsledningen fra Kongedybet til Middelgrunden, vil det gå voldsomt ud over de havskove og dyr, der holder til derude. Middelgrunden er et stort område med 3-5 m dybde med sund og frodig havskov med et rigt dyreliv. Det er slut, hvis de to ledninger føres derud. I VVM-redegørelsen s. 275 fig. 12-21 ses, at badevandskvaliteten derude forventes at blive ringe i hele det centrale område.
- Og dertil kommer ændringer og ødelæggelse af havbunden som følge af den del af projektet der vedrører nedsænkning af havnetunnel og en udbygning af metroen i København.

Der er samlet set tale om meget store ændringer i havbunden i Øresund på et tidspunkt, hvor der i Folketinget bliver forberedt et lovforslag om en Havplan og hvor flere partier har udtalt ønske om at frede Øresund, at gøre Øresund til Naturpark.

Beskyttelse af Øresund sker i samarbejde med Sverige i Øresundssamarbejdet. I forbindelse med Lynetteprojektet har Länsstyrelsen Skåne den 7.11.2019 udtalt : Det er ikke troværdigt for øresundsvattensamarbejdet at acceptere at utfyllnaderne fortsætter i Øresund.”

Jordopfyldningerne til Lynetteholm skal placeres i Kongedybet, som er det sted vi fra historien kender fra slaget på Rheden 1801. Vi har derfor henvendt os til Københavns Museum for at høre om området er blevet undersøgt af marinarkæologer og om områder er omfattet af gravfred.

Afledte konsekvenser

Havmiljø

Vi henviser til bilaget sidst i det her dokument fra Kirsten Olrik, biolog cand.scient, Ph.D.

Kørsel med jord

Den jord, der skal køres ud til opfyldningsområdet skal køres på lastbiler, 350 ture per dag i 30 år. Og derefter et ukendt antal ture med byggemateriale i yderligere 20 år eller mere. De nye veje på Prøvestenen og Refshaleøen skal løse problemet med tung transport herude, men man ignorerer at disse transporter også skal igennem det beboede Amager, broafsnittene og det københavnske vejnet.

Disse ekstra transporter beskrives som uden betydning, da der her i forvejen er for meget trafik og trængsel. Men kørslen bliver koncentreret på få veje, fordi al jorden skal et sted hen, Lynetteholm, i stedet for at blive anvendt til diger mange steder, som det bliver foreslået i Stormflodsplanen for København.

I København Kommunes høringssvar til miljøvurdering af Lynetteholm fremgår, at Københavns Kommune er bekymret og vil anmode staten om, at der gennemføres tiltag, der giver Københavns Kommune de fornødne redskaber til at kunne regulere eller understøtte en jordtransport. Der er behov for afværgeforanstaltninger for at forbedre trygheden.

Problemer vedrørende hele projektet

Som vi påpegede i indledningen er Lynetteholm et samlet projekt, der også indeholder en havnetunnel, udbygning af metronettet og anlæg af en bydel på størrelse med Hillerød.

Havnetunnel

Ideen om en havnetunnel har før været drøftet politisk i Københavns Borgerrepræsentation. Forslaget om en havnetunnel burde aldrig være kommet frem igen. Den 10.2.2000 behandlede Borgerrepræsentationen i København et lignende forslag om en havnetunnel. Her fremsatte overborgmester Jens Kramer Mikkelsen (S) følgende beslutningsforslag *”Idet det konstateres, at en havnetunnel skaber flere problemer end det løser, stoppes arbejdet med havnetunnelprojektet”*.

Forslaget blev vedtaget.

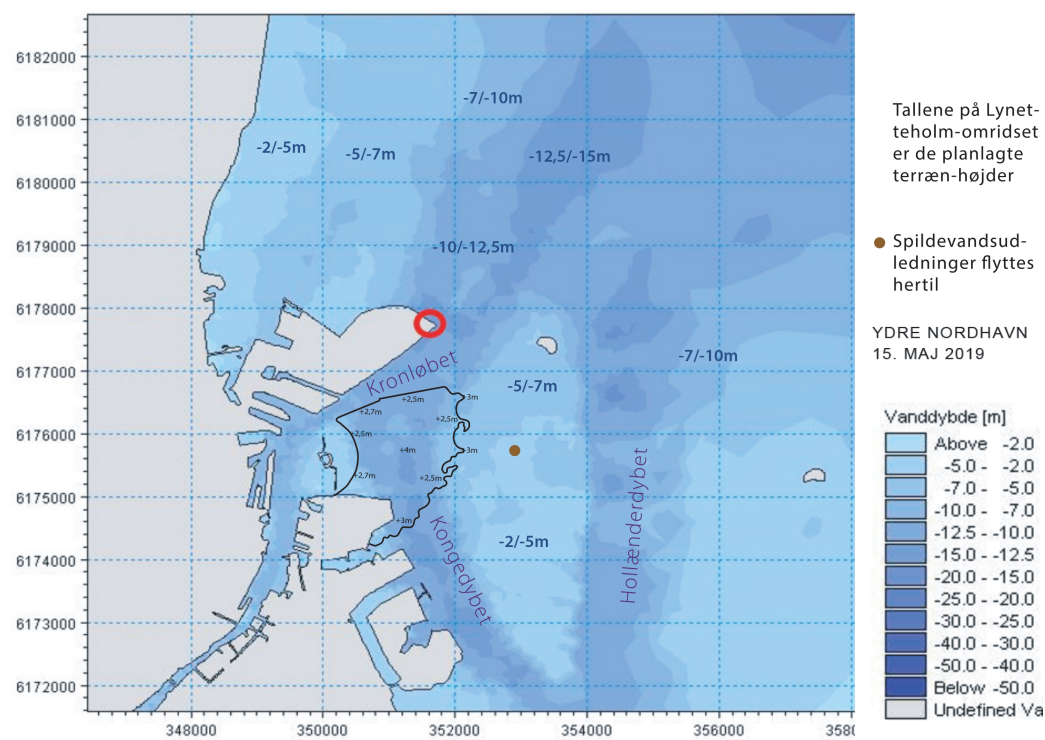
Anlægget vil, hvis det bliver gennemført, få stor skadelig effekt for havbunden i det meste af havneområdet.

Og det vil ifølge trafikforskere ikke hjælpe den i forvejen alt for intensive trafik gennem København; men kun lette trafikken fra Nordsjælland til Kastrup Lufthavn

Vi henviser til hørings svar fra Rådet for bæredygtig trafik og NOAH-trafik.

Amagerværket

Det er anført i VVM-redegørelsen, at en strømsvækkelse i Kongedybet ud for Amagerværket kan have betydning for Amagerværkets brug af kølevand, da vandskiftet vil nedsættes generelt i dette område.

Jordopfyldningen til Lynetteholm er starten på et uhyre stort projekt. Det indbefatter anlæg af en by på størrelse med Hillerød, en stor omlægning af metroen i København, anlæg af et stort nyt motorvejssystem, udbygning og evt. flytning af Lynetten med omlægning af udledning og evt. nyt kloak system i København.

Det er som det fremgår af VVM-redegørelsen en beslutning, som alene med hensyn til jordpåfyldning har stor betydning for havbunden, strømforhold og havmiljøet i Øresund og i havneløbet.

Det er derfor utrolig vigtig at have undersøgt de ydre rammer for projektet inden der tages en beslutning om Lynetteholm.

- Kongedybet har historisk betydning. Det var her Slaget på Rheden fandt sted i 1801. I området findes vragele og evt. rester af bopladser fra stenalderen. Den undersøgelse skal i gang først. Det er et historisk vigtigt område.

- Det er vigtigt, at Folketinget først behandler den Havplan, der er under forberedelse. I den forbindelse opfordres Folketinget til i samarbejde med Sverige, at fortsætte arbejdet med at fredede Øresund og gøre den til en nationalpark. I 2016 vedtog 11 grønne organisationer på begge sider af Sundet en principbeslutning om beskyttelse af Øresund. Länsstyrelsen Skåne er bekymret for Lynetteholm og udtaler den 7.11.2019: ” Det er ikke troværdigt for Öresundsvattensamarbetet att acceptera att utfyllnaderna fortsätter i Öresund.”
- Der er nu kommet en Risikostyringsplan 2021 for Køge Bugt – København. Den er i offentlig høring i 6 mdr. En af formuleringerne er, - at sikring mod stormflod mod nord kan vente et par årtier, - mens sikring fra syd skal etableres nu. Risikoområdet er hele Københavns Inderhavn. Så der er brug for overskudsjord til at sikre Køge Bugt – København. Det fremgår af Københavns kommunes høringssvar til miljøkonsekvensrapport for Lynetteholm, at : Staten ønsker at medvirke til udarbejdelse af en samlet plan for stormflodssikring af Hovedstadsområdet sammen med kommunerne. De kommende rammer for Lynetteholm som stormflodssikring må ikke hindre en tilpasning hertil. Man må overveje at nedsætte råd, hvor de berørte kommuner indgår. Et sådan råd kan tage stilling til fordeling af de knappe ressourcer af jord, sand, grus og sten.
- Der bør gøres status over de sidste næsten 30 års byudvikling i Ørestad og Nordhavn. De mange fine udsagn om at inddrage borgerne må føre til, at der sker ændringer af planlægningsprincipperne. De mange protester over affredning af naturområder, tæt byggeri med få grønne områder og lokalplaner, der igen og igen bliver ændret efter samråd med developere, samt byggeriet af dyre boliger, mange uden bopælspligt, må tages alvorligt. Behovet for boliger og arbejdspladser må ses i sammenhæng med udviklingen i hele hovedstadsområdet og planlægning af boligbyggeriet må følge Fingerplanen. En yderligere centralisering i København er uheldig for ønsket om at binde by og land sammen.
- Efter vor opfattelse bærer VVM rapporten præg af, at den er baseret på det projekt, der oprindeligt er skitseret i aftalen mellem Staten og Københavns kommune. Der er ikke i vurderingerne af miljøkonsekvenser taget hensyn til, at konsekvenserne af klimaforandringerne og kravet om mere natur og biodiversitet er kommet betydeligt mere i centrum for fremtidige store anlægsprojekter.

24.1.2021

Inger Hutters,

formand for Østerbro Havnekomité

VVM-rapport vedrørende anlæg af Lynetteholm, en ny ø i Kongedybet i Øresund

Bilag til høringssvar fra Østerbro Havnekomité,

Kirsten Olrik, cand.scient., ph.d., Miljøbiologisk Laboratorium ApS

Indledende bemærkninger

Dette bilag omhandler kun en del af Østerbro Havnekomité's høringssvar til Lynetteholm og overvejende kun de skader, som projektet vil påføre naturen ¹

Østerbro Havnekomité finder det dybt problematisk, at Miljøkonsekvensrapporten kun forholder sig til en del af projektet, som i sig selv ikke løser de opstillede problemstillinger og de konklusioner, der er draget, er intetsigende og kunne være skrevet uden den store miljøundersøgelse. Det store, indsamlede materiale er ikke blevet benyttet til at vurdere de natur- og klimaødelæggelser, det vil medføre.

Etableringen af Lynetteholm indeholder mange selvstændige problemer, hvor nogle af dem vil blive omtalt her; men det giver ikke så megen mening uden de tilknyttede projekter, som ikke er med i VVM-materialet, etablering af sluse/dok-anlæg i bl.a. Kronløbet for stormflodssikring samt udbygning og/eller flytning af rensningsanlægget Lynetten, som under alle omstændigheder skal fornys og have forøget sin kapacitet, samt den trafikale infrastruktur og den seneste udvikling i befolkningsantal i København, hvor fraflytning er blevet større end tilflytning.

Før vi også kender miljøkonsekvenserne, såvel som økonomien, for disse tilsluttende store anlægsarbejder, kan der ikke træffes en kvalificeret beslutning om påbegyndelse af etablering af Lynetteholm.

Demokratisk underskud ²

I forbindelse med etablering af Lynetteholmen, oplever borgerne i København en utilfredsstillende grad af manglende demokratisk indflydelse på deres bys langsigtede udvikling. Der har der ikke været nogen forudgående demokratisk proces, før forslaget blev fremlagt i 2018. Pga. situationen med Corona-nedlukning, har der heller ikke været det i forbindelse med høringen, hvor det ikke har været muligt at mødes fysisk med planlæggerne. Det har medført, at den folkelige debat, såvel som

¹ <https://trafikstyrelsen.dk/da/Miljoevurdering/Oevrige-omraader/Lynetteholm>

² Den 8. november 2019 skrev Østerbro Havnekomité i forbindelse med Høringen: Ideer og forslag angående etablering af Lynetteholm følgende : Regeringen og Københavns Kommune indgik den 5. oktober 2018 en principaftale om at anlægge en kunstig ø, Lynetteholmen, mellem Nordhavn og Amager. Det har ikke været muligt at drøfte dette projekt i sin helhed. Der har desværre heller ikke været mulighed for en demokratisk debat om de ledsage konsekvenser, det har. Projektet vil sluge uhyre summer i anlægsudgifter og forholder sig ikke til de rammevilkår, at Danmark i 2030 skal have skåret sit CO₂-udslip ned med 70%. Det skrev Østerbro Havnekomité i 2019. Men der er ikke blevet lyttet til os. Vi har derfor den 14. januar henvendt os til Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen med krav om en forlængelse af høringsfristen til VVM-redegørelsen for Lynetteholm. Henvendelsen er begrundet i den nuværende nedlukning af muligheden for at afholde møder o.l. på grund af Covid-19 smitten, sammenholdt med den særlige udformning, som den foreliggende VVM-redegørelse har. Som vi anførte dengang, er det vigtigt at drøfte projektet i sin helhed. Der har været afholdt et offentligt informationsmøde den 5. januar. Mødet var indkaldt af By&Havn, som er bygherre i projektet og var, så vidt vi ved, ikke indkaldt via pressen. I en video på mødet udtalte Nanna Vestergaard fra Trafik-, bygge- og boligstyrelsen at projektet indeholder 4 dele, Bidrage til klimasikring af København, Arealudvikling, Disponering af overskudsjord og Bidrage til finansiering af overordnet infrastruktur. Man var kun blevet anmodet om at tage stilling til disponering af overskudsjord.

debatpaneler, hvor uvildige eksperter har kunnet fremsætte kritiske spørgsmål, ikke har kunnet komme til orde. De store aviser har heller ikke været imødekommende med at bringe kritiske debatindlæg om projektet. Sandsynligvis, fordi det er så komplekst, at de ikke har kunnet overskue og vurdere problemerne.

Derfor indstiller vi til at beslutningen om etableringen af Lynetteholmen udskydes til det igen bliver muligt at lave en fyldestgørende borgerinddragelse.

Trafikstyrelsens/By & Havns formål med at oprette en kunstig ø i Øresund, Lynetteholm

1. At bidrage til klimasikring af København som led i sikring mod stormflod og havspejlsstigning
2. At udnytte overskudsjord fra anlæg i København
3. At skaffe areal til byudvikling
4. At bidrage til finansiering af overordnet infrastruktur

Vedrørende formålspunkterne 3-4 og delvist pkt. 2, henviser vi til høringssvar fra NOAH og Rådet for Bæredygtig Trafik ³

1. Miljøproblemer i forbindelse med anlæg af Lynetteholm

a. Farligt affald og forurenede slam

Før man kan anlægge Lynetteholm, skal havbund med farligt indhold fjernes. Anlægget går ud på at fylde jord i et stort hul med en overflade på 2,75 km² i Kongedybet øst for Trekroner. Lige udenfor Trekroner er der et mindre område, hvor der i mange år har været dumpet særligt giftigt affald. Resten af området indenfor perimeteren er dækket af frodig havskov. Først skal der bankes spuns-vægge ned om den del, hvor det giftige affald ligger, derefter skal det eksisterende slam indenfor spunsvæggene fjernes og til sidst skal resten af de giftige kemikalier (kviksølv, bly og tjærestoffer), der ikke har kunnet opsamles, hældes tilbage i det spunsede område. Jorden hentes i Nordhavn.

Men hvor længe vil den forurening holde sig indenfor spunsvæggene? *"Havet är inte en soptipp. Det måste finnas bättre sätt att göra sig av med jord och förorenade massor än att förstöra stora arealer av produktiva havsbottnar och havsmiljöer. Lynetteholmen måste motiveras på ett skarpare sätt än att det löser ett kvittblivningsproblem av jord och förorenade massor"*, siger Länsstyrelsen Skåne i deres protest. ⁴

Forurenede slam og gytje fra udgravningen til Lynetteholm fjernes. I en separat høring herom, står på side 36 i Temarapport for klappning og ændring af sejlrende under etablering af Lynetteholm, at *"den mest forurenede del af det opgravede havbundsmateriale bliver deponeret i det eksisterende havneslams-depot på Refshaleøen. Den rene og lettere forurenede del af havbundsmaterialerne skal klappes på to klappladser i Køge Bugt.*

Klappningen i Køge Bugt fremgår imidlertid ikke af VVM-redegørelsen om Lynetteholm.

³ <https://baeredygtigtrafik.dk/undermappe/wp-content/uploads/2021/01/Lynetteholm-og-en-havnetunnel-vil-undergrave-alle-lokale-og-nationale-trafik-miljoe-og-klimamaalsaetninger.pdf>

⁴ <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/remisser-och-yttranden/esbo-arenden/2019-lynetteholm/lansstyrelsen-skane.pdf>

Såfremt projektet vedtages, skal det foregå i de 30 år, det vil tage at opføre. Det vil medføre at slam og gytje vil spredes i et meget større område end Lynetteholms omkreds. Under flytningen vil noget af det også lægge sig på vegetationen i området, bl.a. på den havskov af ålegræs i nærområdet ved Trekroner, som man mener at beskytte. Det øvre sedimentlag er forurenet med en række tungmetaller og organiske stoffer, som vil spredes med sedimentet og i nogen grad også frigives til vandfasen. Ligeledes vil der frigives kvælstof (N) og fosfor (P) i forbindelse med gravearbejdet. *Det gør vandet mere næringsrigt og skader derved plante- og dyrelivet i Øresund.*

2. Konsekvenser for havbunden

a. Fundering af Lynetteholms perimeter

Lynetteholm skal stå på fast grund. Derfor skal det meste af perimeteren rundt om Lynetteholm opbygges af skrå stensætninger ned til den oprindelige bund, der i det område er 12-16 m. Det indebærer, at arealet på havbunden vil blive en hel del større end de 2,75 km², der rager op over vandoverfladen. *Det vil kræve tilførsel af opgravede store sten og sand fra bl.a. Kriegers Flak, som er en sund, undersøisk ø ud for Møn. Den får derved ødelagt sin naturlige havbund.*

b. Kongedybet og sejlrenden i Kronløbet

Der vil ske ændringer i havbunden ved uddybningen af sejlrenden ved Prøvestenen og Kronløbet ved Levantkaj. *Disse ændringer fremgår ikke af VVM-redegørelsen for Lynetteholm.*

c. Øresund

For driftsfasen er havmiljøet ikke nævnt under listen af effekter.

Sammenfatningen er:

3. Påvirkning af bundvegetation og fauna i anlægsområdet for Lynetteholm og udenfor i Øresund

Baggrundsundersøgelsen af vegetation og fauna i Lynetteholm-området dokumenterer en betydelig vegetation og fauna i det område, hvor byggeriet er planlagt. De vil blive elimineret, hvis projektet bliver en realitet. I anlægsfasen vil både arealinddragelse til havs, etablering af perimeter, fysisk forstyrrelse på havbunden, frigivelse af forurenende stoffer i vandfasen, sedimentation på havbunden samt ændring af habitat påvirke vegetation og dyr, både dem, der er knyttet til bunden og de svømmende.

a. Kongedybet

Kongedybet består af et større område af ålegræs-skov med et frodigt liv. Indenfor Lynetteholms perimeter, som dækker en stor del af Kongedybet, er der også et rigt plante- og dyreliv, bl.a. et større ålegræsområde og en usædvanlig tæt bestand af unge torske, som har været observeret i denne vinter. Der ødelægges altså sund natur for at gennemføre et højst tvivlsomt ø-projekt i Kongedybet. ⁶

b. Øresund - Middelgrunden

Så vidt man kan se, er der ikke baggrundsmateriale for effekter på vegetation og dyreliv rundt om Lynetteholms perimeter, fx på Middelgrunden, der ligger 200 m fra den østlige Lynetteholm-perimeter. Konklusionen i rapporten for havmiljøeffekter i anlægsfasen er derfor moderate

⁶ Fisk i Kongedybet. <https://www.facebook.com/tv2lorry.dk/posts/3804008556309392>

effekter, selvom vegetation og bundfauna i anlægsområdet bliver elimineret! For driftsfasen er havmiljøet end ikke nævnt under listen af effekter, og sammenfatningen er:

"For øvrige forhold konkluderes, at der er tale om lille, ubetydelig eller ingen påvirkning"

Det er en meget mangelfuld evaluering af potentielle effekter på havmiljøets planter og dyr!^{7 8}

Spørgsmålet om den igangsatte – begrænsede – VVM-redegørelse opfylder EU direktivets krav er blevet rejst.

c. Middelgrunden - vegetation og dyreliv i relation til hygiejniske forhold

I afsnit 17.2.2.1 Middelgrunden er det beskrevet, at der er en udbredt dækning af ålegræs og sekundært af store alger samt muslingebanker, da bunden er ret hård. Men effekter af Lynetteholm-byggeriet på naturen i dette område, der ligger 200 m øst for Lynetteholms østlige perimeter, mangler. Hvis det imidlertid kombineres med de ændringer, der bliver i udledning af spildevand, kan man se, at det får en alvorlig effekt:

Udledningerne af (såkaldt) rensset overløbsspildevand ses i VVM-redegørelsen af hhv. Fig. 12-19 på s. 273 (de nuværende udledninger) og Fig. 12-20 på s. 274 (de fremtidige udledninger). I hht. VVM-rapporten, skal nødudløb af rensset spildevand fra Lynetten *bypass*, og Damhusåen *bypass*, der i øjeblikket ligger indenfor Lynetteholms perimeter, flyttes ud midt på Middelgrunden.

Lynetteholms østkyst markedsføres som badestrand, hvor effekten af det *rensed* spildevand, der føres 500 m ud midt på Middelgrunden, ikke anses for at være et problem inde ved Lynetteholms strand. Men i det store centrale område af Middelgrunden er det markeret "*rødt*" = *ringe badevandskvalitet*. s. 275, Fig. 12-21). *Det er badevandskvalitet ved udledninger svarende til ca. 500 m fra Lynetteholms østlige periferi. Det kan kombineres med, at der af samme årsag må være en negativ effekt på Middelgrundens planter og dyr, som ikke er vurderet under afsnit om planter og dyr. Renseanlægget Lynetten er slidt op. Indtil der opføres et nyt anlæg, er det yderst tvivlsomt, om det spildevand, der skal aflastes på Middelgrunden, overhovedet er rensset. Miljøpåvirkningen derude kan derfor være meget værre.*

d. Effekt af øget næringssalttilførsel på bundplanter og dyr

Udledning af kvælstof (TN) og fosfor (TP) under opfyldning af Lynetteholm med rene materialer og forurenede jord ses på s. 276:

Kvælstof (TN)

Udledningskoncentration 0,9 mg/L

Ansøgte koncentration 3,0 mg/L

Udledningsmængde 2023: 2.900 kg/år

Fosfor (TP)

Udledningskoncentration 0,5 mg/L

⁷ <https://tbst.dk/da/Miljoevurdering/Lister/VVM-liste?project=Lynetteholm&projekt=Havne>

⁸ Dorte Krause-Jensen, baggrundsoplysninger. [https://pure.au.dk/portal/da/persons/dorte-krausejensen\(f866cf43-1206-44ac-98aa-dd2f160cc85c\).html](https://pure.au.dk/portal/da/persons/dorte-krausejensen(f866cf43-1206-44ac-98aa-dd2f160cc85c).html)

Ansøgte koncentration 3,0 mg/L

År 2023: 1.600 kg/år

Disse udledninger af næringssaltene kvælstof og fosfor vil få en meget uheldig påvirkning på vækst af mikroskopiske alger i vandfasen, der nedsætter sigtbarheden i vandet og derved tager lyset fra bundvegetationen. De ansøgte koncentrationer af næringssalte i anlægsfasen på 30 år kan indirekte helt kvæle bundvegetationen. De svenske miljømyndigheder er ligeså bekymrede som vi (se fodnote 3).

4. Konsekvenser for klimasikring

a. Danmarks klimalov 2020

Aftaleparterne i Folketinget er enige om et mål på 70 % reduktion af drivhusgasser i 2030 i forhold til 1990 og et mål om klimaneutralitet i senest 2050. Reduktionerne skal ske på dansk grund. De nationale drivhusgasudledninger opgøres i overensstemmelse med FN's opgørelsesregler. 70 %-målet vil blive opgjort som et gennemsnitsmål over tre år for at minimere udsving i enkeltår. I 2030 vil det således være et gennemsnit af årene 2029-2031.

b. Øget CO₂-udledning fra Lynetteholm-projektet de næste 30 år

Lynetteholm-projektets totale emissioner i anlægsfasen ses i VVM-rapporten på s. 312 Tab 174-9. Selve arbejdet ude på vandet er ikke medregnet. Kun en forventet total lasbilkørsel på 9.960 kørsler à 80 km. Den del vil årligt være 13.863 tons CO₂, 113 tons NO_x, 1 ton SO₂ og 4 tons partikler mindre end 2,5 µm. *Det harmonerer dårligt med Klimalovens mål om 70% nedsættelse inden 2030.*

c. Tab af CO₂-fangst fra ødelagte ålegræs-enge

Men tabet af CO₂-fangst fra de nedlagte eller ødelagte ålegræs-enge i Kongedybet, på Middelgrunden, i Køge Bugt og på Kriegers Flak er heller ikke medregnet.

Projektet står også i skærende modsætning til konceptet om "naturbaserede løsninger/nature-based solutions (NBS)" og "Building with Nature" som vinder stærkt frem som klimaforbedring, bl.a. i EU-sammenhæng.

De går ud på at beskytte og restaurere f. eks ålegræs-enge. Saltmarsker tænkes også ind i løsninger i forhold til både klima- og biodiversitetsudfordringer. NBS definition EU: *these solutions are "inspired and supported by nature, which are cost-effective, simultaneously provide environmental, social and economic benefits, and help building resilience. Such solutions bring more and more diverse nature, and natural features and processes into cities, landscapes and seascapes, through locally adapted, resource-efficient and systemic interventions"* ⁹ and *"nature-based solutions must benefit biodiversity and support the delivery of a range of ecosystem services."* ¹⁰

5. Spildevandsrensingsanlægget Lynetten

a. Renovering, udbygning eller omplacering?

⁹ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/research-area/environment/nature-based-solutions_en

¹⁰ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/research_and_innovation/research_by_area/documents/nbs_valorisationprojects_fullreport_web.pdf

Renseanlægget Lynettens fatalt dårlige tilstand har stor betydning for vandmiljøet i havnen og i Øresund. I forsommeren kom det frem i pressen, at København i årevis har udledt milliarder af liter urensset spildevand i Øresund. Ekspertter udtaler, at det drejer sig om 35 milliarder liter i løbet af de sidste 5 år. Ifølge professor i marinbiologi Stig Markager, er Renseanlægget Lynetten så elendigt, at det skader havmiljøet meget mere, end man kunne forvente.

Regeringen og Københavns Kommune vil anlægge en ny ø og by-udvikle Refshaleøen. I den forbindelse er en proces sat i gang, hvor bestyrelsen i det fælleskommunale vandselskab BIOFOS drøfter, hvor Lynetten skal flyttes hen. At finde 350.000 m² til formålet bliver en udfordring. Lugtgenerne vil gøre det umuligt at opføre boliger tæt på. Flytningen af Lynetten er også blevet præsenteret som en mindre del af Holmene-projektet ud for Avedøre, men økonomisk set kan den blive en meget stor post.

Selvom processen med at flytte Lynetten er i gang, har VVM-redegørelsen om Lynetteholm rigtig mange overvejelser over flytning af udløb fra det nuværende Lynetten. Inden der overhovedet sættes andet i gang, burde dette alvorlige spildevandsproblem løses.

Det bør indgå i miljøvurderingerne, da der bliver brug for jordopfyld. Udledninger fra det nye Lynetten vil også ændre på havbunden og havmiljøet i dele af Øresund.

6. Stormflodssikring af København ved afspærring af havneområdet med Lynetteholm og sluser i Kronløbet og - senere ved Kalvebod Brygge

For at forhindre oversvømmelser af København ved højvande forårsaget af den globale opvarmning, indgår det i planen om Lynetteholm, at havneløbet mod både nord og syd skal kunne afspærres.

a. Vandgennemstrømning

- i. Uden afspærring vil strømhastigheden i det snævre løb, der bliver tilbage mellem Nordhavn og Lynetteholm, forøges med ca. 2% i havneområdet; men *med afspærring*, vil vandet kunne blive stillestående i længere perioder.
- ii. Med afspærring når sluserne lukkes i længere tid, står vandet stille indenfor i Havnen.

Stillestående vand i længere tid

- Fremmer sedimentation
- Forårsager iltsvind
- Udløser vækst af svovlbakterier, den udvikler den meget giftige luftart, svovlbrinte (H₂S), som er en langt værre klimagas end CO₂.
- Havskov, fisk og andre dyr vil blive kvalt og dø, ligesom tidligere er sket i bl.a. Mariager Fjord.
- iii. *Som klimasikring/stormflodssikring er Lynetteholm unødvendig og sårbar, måske direkte skadelig. Det overser VVM-redegørelsen.* ^{11 12}

7. Alternative forslag til klima- og kystsikring

a. Diger ind under kysten fra Køge Bugt til Hellerup

¹¹ <http://ulnits.dk/biologi/mariager-fjord-dod/>

¹² miljoekatastrofe?utm_source=amb&utm_medium=email&utm_campaign=artikel

I april 2017 udarbejdede Københavns Kommune et opdateret overslag for sikring af København mod stormflod¹³. Den umiddelbare anbefaling er, at der etableres landbaserede diger og mure de steder, hvor vandet først vil oversvømme land fra lavpunkterne mod havet, samt at der etableres porte/dæmning ved Kalvebodbroen så hurtigt som muligt. Risikoen for stormflod er i første omgang størst fra syd. Risikoen stiger siden meget kraftigt, hvis havvandstanden stiger som forudsagt.

Stormflodsplan for København (2017) anbefaler ud fra et samfundsøkonomisk synspunkt, at etableringen af sikringer mod stormfloder fra syd påbegyndes nu, hvorimod etableringen af sikringer mod stormfloder fra nord kan vente nogle årtier endnu. Derfor er størstedelen af de nye tiltag i denne plan relateret til oversvømmelsesrisici knyttet til stormfloder fra syd. Det samme resultat når man frem til i Risikostyringsplan 2021 for Køge Bugt – København, som nu er ude i høring.

I bilag til stormflodsplanen ses et kort over foreslåede dæmning og porte, høj kant og jorddiger. Der er indtegnet ret lange forløb af jorddiger.

Derved rejses et vigtigt spørgsmål: *Er der jord nok til både Lynetteholm og de foreslåede jorddiger rundt om København og langs Køge Bugt?*

Lynetteholm skal i forslaget placeres på 10-12 m dybt vand og ifølge By & Havn, skal der bruges 80 mio. tons jord, som skal sendes med 350 lastbiler hver dag i mindst 30 år. Jordopfyldet skal komme fra byggeprojekter i Københavnsområdet og på Sjælland. Tabeller viser, at mængden kan svinge fra år til år.

Jord og genanvendelig byggeaffald er en ressource, som skal anvendes efter en samlet plan. Stormflodssikring af hele hovedstadsområdet skal tænkes ind i den plan.

En af de foreløbige målsætninger for stormflodsplanen er at Københavns Kommune i løbet af de kommende 3-4 år undersøger og fastlægger, hvordan Københavns Kommune på sigt skal højvandsikres mest hensigtsmæssigt med størst mulig værdi for kommunens borgere og erhverv i hverdagen.

b. Tanger fra hhv. Nordhavn og Refshaleøen

DN København arbejder med en model, hvor der bygges tanger ud fra Refshaleøen og fra Nordhavn.

c. Nye klimasikringsmetoder, der inddrager naturen, understøttes af EU, se også pkt. 4c samt reference 7 og 8.

I stedet for Lynetteholm, burde der arbejdes med konceptet om "naturbaserede løsninger/nature-based solutions (NBS)" og "Building with Nature" som vinder stærkt frem som klimaforbedring, bl.a. i EU-sammenhæng.

De går ud på at beskytte og restaurere f. eks ålegræs-enge. Saltmarsker tænkes også ind i løsninger i forhold til både klima- og biodiversitetsudfordringer. NBS definition EU: *these solutions are "inspired and supported by nature, which are cost-effective, simultaneously provide environmental, social and economic benefits, and help building resilience. Such solutions bring more and more diverse nature, and natural features and processes into cities, landscapes and seascapes, through locally adapted, resource-efficient and systemic interventions"* ¹⁴ and "nature-based solutions must benefit

¹³ <https://www.klimatilpasning.dk/aktuelt/nyheder/2017/september/koebenhavns-stormflodsplan/>

¹⁴ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/research-area/environment/nature-based-solutions_en

8. Konklusion

Konklusionen i VVM-rapporten bygger på, at det påvirkede anlægsområde på knap 3 km² er lille i forhold til hele Øresund. En sådan argumentation, hvor ødelæggelse af et mindre område ikke tillægges betydning, er uholdbar. Den fører til fragmentation og forringelse af naturen. Konklusioner af den type ville i øvrigt kunne træffes uden forundersøgelse, og kunne gælde de fleste anlægsarbejder. At det ikke er Miljøstyrelsen, der skal stå for VVM-undersøgelsen og vurdere høringssvarene, viser, at dette en skueproces mere end en egentlig VVM-undersøgelse.

Projektet tager 30-50 år at opføre. Det står i *skærende modsætning* til konceptet om "naturbaserede løsninger/nature-based solutions (NBS)" og "*Building with Nature*" som går ud på at beskytte og restaurere f. eks. ålegræs-enge. Saltmarsker tænkes også ind i løsninger i forhold til både klima- og biodiversitetsudfordringer. Disse løsninger understøttes økonomisk af EU.

Kongedybet ét af de vigtigste historiske områder i Danmark, hvor søslag i flere epoker kom til at betyde fatale ændringer i Danmark. Det område fjerner man ikke bare. Man bygger da heller ikke højhuse på Dybbøl Banke! I området findes vragele og evt. rester af bopladser fra stenalderen. Den undersøgelse skal i gang først. Men det er rigtigt, at det følger en dansk tradition for at træffe forkerte beslutninger i skæbnesituationer. Det skete under Svenskekrigene og under Napoleonskrigene, hvor de afgørende nederlag netop fandt sted på Kongedybet, samt i krigen mod prøjserne i 1964. Men denne gang skal det ikke ske uimodsagt. Enevælden er trods alt ikke genindført.

"Det er inte trovärdigt för Öresundsvattensamarbetet att acceptera att utfyllnaderna fortsätter i Öresund." Svenske og danske naturorganisationer arbejder på, at Øresund får status som bevaringsværdigt. Det er meget betænkeligt, at Københavns Kommune, By & Havn og nu også den danske stat modarbejder dette. Meget underligt er det også, at det er Trafikstyrelsen og ikke Miljøstyrelsen, der har stået for udarbejdelse af den VVM-undersøgelse, der handler om miljøproblemer i forbindelse med anlæg af Lynetteholm.

Jordopfyldningen til Lynetteholm er starten på et uhyre stort klimativisomt projekt. Det indbefatter anlæg af en by på størrelse med Hillerød, en stor omlægning af metroen i København, anlæg af et stort nyt motorvejssystem, udbygning og evt. flytning af Renseanlægget Lynetten med omlægning af udledning og evt. nyt kloak system i København. Den proces har en emission af klimagasser, der helt kan vælte målet med at reducere CO₂ med 70% inden 2030.

VVM-redegørelsen viser, at det er en beslutning, som alene i kraft af jordpåfyldning i Kongedybet, har stor ødelæggende betydning for havbunden, strømforhold og havmiljøet i Øresund og i havneløbet.

Der er meget der tyder på, at projektet Lynetteholm KUN handler om at deponere overskudsjord fra Københavns Kommune og tjene penge på byggeri. Hvis det handlede om kystsikring af byen, kunne man etablere en smal barriere eller bygge diger helt inde på kysten og *drage fordel af den eksisterende vegetations positive effekt som naturligt kystværn*.

Inden der er taget en endelig beslutning om anlæg af Lynetteholm med alle dens afledede konsekvenser, er det utrolig vigtigt, at de ydre rammer for projektet er undersøgt grundigt og gennemarbejdet. Det aspekt er enten overset eller endnu ikke gennemført.

¹⁵https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/research_and_innovation/research_by_area/documents/nbs_valorisationprojects_fullreport_web.pdf